

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri*

Ali Rıza Erdem **

Özet

Bu araştırmanın amacı ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştıkları ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada veriler geliştirilen nicel ve nitel araçlar yoluyla toplanmıştır. Denizli ili belediye sınırları içerisinde resmi ve özel ilköğretim okullarında görev yapan ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinden 903'ü nicel, 109'u nitel veri toplama araçları uygulanmak üzere oranlı küme örnekleme yoluyla seçilerek örnekleme alınmıştır. Araştırmanın bulgularına göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin likert tipi anketteki görüşleri ekonomik sorunlara katılmada "tamamen katılıyorum", ekonomik sorunlarla karşılaşmada "her zaman", ekonomik sorunların performanslarına etkisinde "çok" şeklindedir. Ekonomik sorunlara katılmada en önemli sorun "Çocuk yardımı tutarının yetersiz olması", ekonomik sorunlarla karşılaşmada en önemli sorun "Ek ders ücretlerinin yetersiz olması" ve ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda en önemli sorun "Öğretmenlik mesleğinin ekonomik olarak doyum sağlayacak olanaklar sunmaması" dır. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin açık uçlu yazılı anketteki görüşlerine göre ekonomik sorunlara katılmada en önemli sorun "Maaşın yetersiz olması", ekonomik sorunlarla karşılaşmada en önemli sorun "Kira, faturalar, kredi kartı gibi zorunlu harcamalara maaşın yetmemesi" ve ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda en önemli sorun "Gelirin giderleri karşılamaması" dır.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim ve ortaöğretim öğretmeni, ekonomik sorunlar, performans, görüş

* Bu çalışma 1-3 Mayıs 2009 tarihlerinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde düzenlenen "Birinci Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi" nde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş biçimidir.

** Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, e-posta: arerdem@pau.edu.tr

Opinions of primary and secondary school teachers on economical problems and their effects on performance*

Ali Rıza Erdem **

Abstract

The aim of the study is to clarify economical problems of primary and secondary school teachers and effects of these problems on their performance. The data in the study was collected through qualitative and quantitative ways. Among the primary and secondary school teachers in private and public schools within the municipality borders of Denizli, 903 teachers were selected for the quantitative sample of the study while 109 teachers were selected to be in the qualitative sample. Both samples were drawn through the proportional cluster sampling method for the proportional group sampling work. According to the findings of the study, problems based on likert type concerning opinions of primary and secondary school teachers economic problem to agree is “completely agree” and economic problem to face is “always” and economic problem influencing the performance is “very”. A 22 item questionnaire which has likert type responses ranging from completely agree to completely disagree is applied to the participants. The findings can be summarized in three headings. First, the most important economical problem, teachers agree on is “the lack of financial aid for children”. Second, the most important economical problem they face is “insufficient fees for extra hours” and third at last, the most important problem influencing the teachers’ performance is “no satisfying economical opportunities”. According to the results of qualitative data which was gathered from the responses to three open ended questions, the most important economical problem that teachers agree is “insufficient wages” and the most important economic problem to face is home rent, bills, credit card payment” and the most important economic problem influencing the performance is “the income which does not meet the expenditures”.

Keywords: Primary and secondary school teachers, economical problems, performance, view

* This research is an extended form of the study presented in the First International Educational Research Conference, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale. May 1-3, 2009.

** Associate Professor, Pamukkale University, Faculty of Education, e-mail: arerdem@pau.edu.tr

1. Giriş

Milli eğitimde görev yapan ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenleri milli eğitimin genel ve öğretim kademesi düzeyindeki amaçlarını öğrencilerde gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Gerek ilköğretimde çalışan gerekse ortaöğretimde çalışan öğretmenler görevlerini yerine getirirken birçok sorun yaşamaktadır.

1.1. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunları

657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre öğretmenlerin diğer kamu hizmeti yapan memurlar gibi ekonomik hakları vardır. Öğretmenler, buldukları kademe ve derecenin durumuna ve diğer özel şartlara göre aylık alırlar. Öğretmenler eğitim-öğretim tazminatı, maaşları karşılığı okutmak zorunda oldukları haftalık ders saatinden fazla okuttukları dersler için ek ders ücreti, çocuk yardımı parası, eşi çalışmayanlar için aile yardımı ödeneği gibi ödenekleri de alırlar. Öğretmen maaşları, öğretmenlerin yaşam standartlarının en önemli temel göstergelerinden biridir. Öğretmen maaşları öğretmenlerin genel anlamda ne durumda oldukları konusunda fikir vermede önemli ipuçları verebilir. Öğretmen maaşlarının uluslararası karşılaştırılması, çıkarımlar yapmada önemli bir ölçüttür (Tunçkaşık, 2007; Eğitim-Sen, 2007; Yıldırım & Taştan, 2008; Eğitim-Sen, 2009). Bazı Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD)² ülkelerindeki yıllık öğretmen maaşlarının karşılaştırılması Tablo 1' de gösterilmiştir.

² Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD) 14 Aralık 1960 tarihinde Paris'te imzalanan anlaşma ile kurulmuştur. Paris Anlaşması, 30 Eylül 1961'de yürürlüğe girmiştir. Çağdaş medeniyet düzeyine erişmeyi daha ilk günde hedef alan Türkiye, 29 Mart 1961 tarih ve 293 sayılı Yasa ile OECD'ye katılmıştır. *OECD Üyesi 30 Ülke* ABD, Almanya, Avustralya, Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İzlanda, İtalya, Japonya, Kanada, Kore, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovak Cumhuriyeti, Türkiye, Yunanistan, Yeni Zelanda. OECD'nin üç temel amacı, Paris Anlaşması'nın 1'nci maddesinde şu şekilde belirlenmiştir: (1) Üye ülkelerde kendi kendine yeterli en yüksek ekonomik gelişme ve istihdamı sağlamak, bu esnada mali istikrarı korumak, (2) Üye olan ve olmayan ülkelerde ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak, (3) Dünya ticaretinin uluslararası taahhütler çerçevesinde ve ayırım yapılmaksızın gelişmesine yardımcı olmaktır. OECD'nin resmi çalışma dilleri İngilizce ve Fransızcadır (MEB, 2008).

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Tablo 1

Bazı Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD) ülkelerine göre yıllık öğretmen maaşlarının karşılaştırması (satın alma gücü paritesine göre ABD Doları)

Ülke	2007 YILI VERİLERİ				2009 YILI VERİLERİ			
	İlköğretim Başlangıç Maaşı	En üst derece öğretmen maaşı	Devlet Liseleri Başlangıç Maaşı	En üst derece Öğretmen Maaşı	İlköğretim Başlangıç Maaşı	En üst derece öğretmen maaşı	Devlet Liseleri Başlangıç Maaşı	En üst derece Öğretmen Maaşı
Almanya	40.125	52.062	45.022	57.671	43.387	57.630	51.512	71.546
Hollanda	32.195	46.734	33.630	67.848	34.272	49.541	35.858	71.738
İspanya	31.847	46.623	36.611	53.120	34.250	49.466	39.367	55.779
Danimarka	34.517	38.911	33.902	47.374	35.691	40.322	35.011	49.264
İrlanda	28.198	52.930	28.198	52.930	31.977	60.025	31.977	60.025
İskoçya	30.213	48.205	30.213	48.205	30.366	48.436	30.366	48.436
Portekiz	19.704	50.634	19.704	50.634	21.304	54.698	21.304	54.698
İsveç	26.234	35.750	28.387	38.785	27.498	36.750	29.554	39.813
Yunanistan	25.823	37.772	25.823	37.772	26.326	38.619	26.326	38.619
Çek Cumh.	18.654	29.078	18.955	29.663	21.481	35.551	22.798	38.208
Türkiye	17.909	21.623	18.179	21.893	14.063	17.515	14.063	17.515
Macaristan	11.818	20.682	13.706	25.508	11.216	19.309	12.855	24.358
OECD Ort.	27.723	45.666	31.154	51.879	28.687	47.747	32.183	54.540

Not: OECD tarafından dikkate alınan ücretler, brüt olarak hesaplanmıştır.

Kaynak: OECD Education at a Glance 2007 Report (OECD Bir Bakışta Eğitim 2007 Raporu), sayfa: 396

OECD Education at a Glance 2009 Report (OECD Bir Bakışta Eğitim 2009 Raporu), sayfa: 399

Tablo 1'e göre, en yüksek öğretmen maaşlarının verildiği ülke Almanya iken, en düşük öğretmen maaşı veren ülkeler yine Macaristan ve Türkiye'dir. Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD) nin istatistikleriyle baktığımızda İspanya'da göreve yeni başlamış bir ilköğretim öğretmeni yılda toplam 34.250 dolar gelir elde etmekte, Yunanistan'da aynı şartlarda bir öğretmen yılda toplam 26.326 dolar kazanmakta iken, bu rakam 2009 yılı Türkiye'sinde 14.063 Dolar'da kalmaktadır. Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD) istatistiklerine göre, diğer ülkelerde meslekte deneyim kazanılan yıllar ilerledikçe ödenen maaşta ciddi artışlar gözlenmekte iken, Türkiye'de bu değer yerinde saymaktadır. Ayrıca Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD) 2007 istatistikleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye'de 2009 yılında öğretmen maaşları gerilemiştir. En üst derecede olan bir ilköğretim okulu öğretmenin yıllık toplam geliri 2007 yılında 21.623 dolar iken 2009 yılında 17.515 dolar seviyesine gerilemiştir. En üst derecedeki bir devlet lisesi öğretmenin Türkiye'de 2007 yılında 21.893 dolar yıllık gelir elde ederken, 2009 raporunda 17.515 dolara gerilediği görülmektedir. Diğer OECD ülkelerinde (Macaristan hariç) öğretmen maaşları 2007 yılına göre 2009 da yükselmiştir.

Öğretmenlerin aldığı maaş eğitim düzeyi, risk, yaptığı hizmetin niteliği ve gücü, hizmetin topluma ve ekonomiye katkısı gibi ölçütler göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Öğretmenlerin eğitim düzeyi, risk, yaptığı hizmetin niteliği ve gücü, hizmetin topluma ve

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

ekonomiye katkısı gibi ölçütler göz önüne alınarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin diğer mesleklere göre daha riskli, ağır, güç; topluma ve ekonomiye katkısı daha fazladır. Fakat ülkemizde görev yapan öğretmenlerin maaşı, yukarıda sözü edilen ölçütler göz önüne alındığında emsali diğer meslek gruplarına göre daha azdır. Ayrıca, Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD) nın verilerine göre, dolar bazında diğer ülkelerde görev yapan öğretmenlerin maaşlarından birçok ülkeden (Almanya, İspanya, Yunanistan, Portekiz vb) daha azdır. Ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde görev yapan öğretmenlerin “ekonomik” sorunları vardır. Bu sorunlar temelde öğretmenlik görevinin yapılmasını ve milli eğitimin genel ve özel amaçlarının öğrencilerde gerçekleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Önemli ekonomik sorunlar öğretmenlik mesleğinin ekonomik olarak doyum sağlayacak olanaklar sunmaması, maaşın yetersiz olması, ek ders ücretlerinin yetersiz olması, ikinci bir işte çalışılıyor olmasıdır (Özdemir, 1986; Sönmez, 1989; Arslanoğlu, 1992; Becker, 1993; Seferoğlu, 2001; Güven, 2003; Eğitim-Bir Sen, 2004; Sağlam & Sağlam, 2005; Güven, 2007; Eğitim-Sen, 2008; Checchi, 2008; NTV-MSNBC, 2009). Bu ekonomik sorunlar öğretmenlerin performansını olumsuz etkilemektedir. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlardan dolayı performansında yaşadığı olumsuzluklar hem eğitim-öğretimin amaçlarının gerçekleşme derecesine hem de işten aldığı doyuma yansımaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin mesleklerini yerine getirirken neleri ekonomik sorun olarak gördüklerinin ve bu ekonomik sorunların performansını etkileme derecesinin bilinmesi, performanslarına en çok etki eden ekonomik sorunların öncelikli olarak çözülmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

1.2. Problem cümlesi

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri nedir? (Denizli İli örneği)
Ana probleme cevap aramak için ele alınan alt problemler ise şunlardır

- 1 İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlara katılma konusundaki görüşleri nedir?
- 2 İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlarla karşılaşma konusundaki görüşleri nedir?
- 3 İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri nedir?

2. Yöntem

Bu araştırma “ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunları ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri” ni ortaya koymaya yönelik “betimsel” bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini Denizli ili belediye sınırları içerisinde resmi ve özel ilköğretim okullarında görev yapan ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrende resmi ilköğretim okullarında 2768 ve özel ilköğretim okulunda çalışan 220 olmak üzere 2988; resmi ortaöğretim okullarında 1410 ve özel ortaöğretim okullarında 100 olmak üzere 1510; genel toplam olarak 4498 öğretmen bulunmaktadır. Denizli ili belediye sınırları içerisinde resmi ve özel ilköğretim okullarında görev yapan ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinden 903’ü nicel, 109’u nitel veri toplama aracını uygulamak üzere oranlı küme örnekleme yoluyla seçilerek örnekleme alınmıştır.

Araştırmada veriler geliştirilen nicel “likert tipi anket” ve nitel “açık uçlu yazılı anket” yoluyla toplanmıştır. Nicel veri toplama aracı olarak geliştirilen likert tipi ankette 22 madde vardır. Kişisel bilgiler açık uçlu sorularla elde edilmiştir. Anket genel bilgiler hariç 3 bölümden oluşmaktadır. Bunlar a)ekonomik sorunlara katılma b) ekonomik sorunlarla karşılaşma c) ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleridir. Her bölümün cevap seçenekleri birbirinden farklıdır. Ekonomik sorunlara katılma bölümündeki cevap seçenekleri (1) Hiç katılmıyorum (2) Katılmama eğilimindeyim (3) Katılma eğilimindeyim (4) Tamamen katılıyorum şeklindedir. Ekonomik sorunlarla karşılaşma bölümündeki cevap seçenekleri (1) Hiçbir zaman (2) Ara sıra (3) Çoğunlukla (4) Her zaman şeklindedir. Ekonomik sorunların performanslarına etkisi bölümündeki cevap seçenekleri (1) Hiç (2) Az (3) Çok şeklindedir. Nitel veri toplama aracı olarak katılanlardan “özgün (yaratıcı)” cevaplar almak için “açık uçlu yazılı anket” geliştirilmiştir. Ankette “Bir öğretmen olarak “ekonomik sorunlarınız” nelerdir?”, “Bir öğretmen olarak “en sık karşılaştığınız ekonomik sorunlarınız” nelerdir?”, “Bir öğretmen olarak “performansınızı en çok etkileyen ekonomik sorunlarınız” nelerdir?” soruları sorulmuştur. Örneklem grubuna uygulanan likert tipi anketin Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,97’dir.

Likert tipi aracın uygulanması sonucunda elde edilen verileri çözümlmek için “betimsel istatistik” teknikleri (frekans, yüzde, aritmetik ortalama) kullanılmıştır. İstatistiksel işlemlerle elde edilen sonuçların yorumlanabilmesi için ekonomik sorunlara katılma bölümündeki 3 aralık 4 seçeneğe bölünmüş ($3: 4 = 0.75$); bulunan sayı seçenekleri temsil

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

eden en alt sayıdan itibaren ilave edilerek: 1.00 – 1.75 Hiç katılmıyorum, 1.76 – 2.50 Katılmama eğilimindeyim, 2.51 – 3.25 Katılma eğilimindeyim, 3.26 – 4.00 Tamamen katılıyorum şeklinde yorumlanmıştır. Ekonomik sorunlarla karşılaşma bölümündeki 3 aralık 4 seçeneğe bölünmüş ($3: 4 = 0.75$); bulunan sayı seçenekleri temsil eden en alt sayıdan itibaren ilave edilerek: 1.00 – 1.75 Hiçbir zaman, 1.76 – 2.50 Ara sıra, 2.51 – 3.25 Çoğunlukla, 3.26 – 4.00 Her zaman şeklinde yorumlanmıştır. Ekonomik sorunların performanslarına etkisi bölümündeki 2 aralık 3 seçeneğe bölünmüş ($2: 3 = 0.66$); bulunan sayı seçenekleri temsil eden en alt sayıdan itibaren ilave edilerek: 1.00 – 1.66 Hiç, 1.67 – 2.33 Az, 2.34 – 3.00 Çok şeklinde yorumlanmıştır. “Açık uçlu yazılı anket” ölçeğiyle elde edilen veriler *tematik içerik analizine* tâbi tutulmuştur. Kodlamalar belirli kategoriler altında toplanarak *temalar* oluşturulmuştur. Bu temaların birbirilerinden farklı olmasına ve kendi aralarında anlamlı bir bütün oluşturmasına dikkat edilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmada ele alınan alt problemlere ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlara katılma konusunda likert tipi anketteki görüşleri “tamamen katılıyorum” şeklindedir. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlara katılma konusunda likert tipi anketteki görüşleri % 77.1’i “tamamen katılıyorum”, %17.2’si “katılma eğilimindeyim”, % 4.5’i “katılmama eğilimindeyim”, % 1.2’si “hiç katılmıyorum” şeklindedir.

Tablo 2

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlara katılma konusunda likert tipi anketteki görüşlerine ilişkin puanlarının frekans değerleri

Ekonomik sorunlara katılma	Frekans	%	Düzy
3.26 – 4.00	696	77.1	Tamamen katılıyorum
2.51 – 3.25	155	17.2	Katılma eğilimindeyim
1.76 – 2.50	41	4.5	Katılmama eğilimindeyim
1.00 – 1.75	11	1.2	Hiç katılmıyorum
TOPLAM	903	100	

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlara katılma konusunda likert tipi anketteki görüşleri Tablo 3’de, “açık uçlu yazılı anket” teki görüşleri Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 3

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlara katılma konusunda likert tipi anketteki görüşleri

Sıra no	Soru no	Anket Sorusu	Ortalama	Anlamı
1	12	Çocuk yardımı tutarının yetersiz olması	3.74	Tamamen katılıyorum
2	21	Yıpranma (özel hizmet) tazminatının verilmemesi	3.72	
3	11	Kira yardımı tutarının yetersiz olması	3.71	
4	14	Doğum yardımı tutarının yetersiz olması	3.70	
5	10	Maaşın yetersiz olması	3.69	
6	5	Öğretmenlere yapılan ekonomik iyileştirmelerin yetersiz olması	3.68	
7	3	Ek ders ücretlerinin yetersiz olması	3.67	
8	20	İkramiye verilmemesi	3.66	
9	1	Öğretmenlik mesleğinin ekonomik olarak doyum sağlayacak olanaklar sunmaması	3.65	
10	13	Aile yardımı tutarının yetersiz olması	3.64	
11	2	Harcadığım performansla aldığım ücret arasında bir orantısızlığın olması	3.63	
12	6	Almış olduğum eğitimin karşılığında elde ettiğim kazancın tatmin edici olmaması	3.62	
13	15	Ölüm yardımı tutarının yetersiz olması	3.61	
14	19	Evlilik yardımı tutarının yetersiz olması	3.60	
15	16	Yollukların yetersiz olması	3.59	
16	17	Yevmiyelerin yetersiz olması	3.57	
17	8	Her öğretim yılı başında ödenen eğitim-öğretime hazırlık ödeneğinin yetersiz olması	3.54	
18	4	Her ay düzenli olarak tasarruf yapılamaması	3.53	
19	22	Ulaşım ücreti yardımı yapılmaması	3.51	
20	18	Okul tarafından açılan kurslarda öğretmenlere verilen ücretin yetersiz olması	3.48	
21	9	Dini bayramlar için ayrı bir ödemenin yapılmaması	3.00	Katılma eğilimindeyim
22	7	İkinci bir işte çalışıyor olması	2.82	

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Tablo 4

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlara katılma konusunda açık uçlu yazılı anketteki görüşleri

Sıra no	Ekonomik sorunlar	Devlet anasınıfı öğretmeni	Devlet ilköğretim okulu sınıf öğretmeni	Devlet ilköğretim okulu branş öğretmeni	Devlet ortaöğretim okulu branş öğretmeni	Özel anasınıfı öğretmeni	Özel ilköğretim okulu sınıf öğretmeni	Özel ilköğretim okulu branş öğretmeni	Özel ortaöğretim okulu branş öğretmeni	TOPLAM
		%	%	%	%	%	%	%	%	
1	Maaşın yetersiz olması	2.7	11.88	9.18	11.88	0.54	2.16	1.62	2.16	42.12
2	Ek ders ücretinin yetersiz olması	1.62	4.86	4.86	6.48	0.54	2.16	1.62	2.16	24.3
3	Kiraların yüksek olması		1.62	1.08	0.54			0.54	1.08	4.86
	Üniversitede çocuk okutmakta zorlanılması		0.54	0.54	1.08		1.08	0.54	1.08	
4	Çocuk yardımı parasının yetersiz olması		1.08	0.54	0.54		0.54			2.7
	Ekonomik yetersizlikten kültürel etkinlikleri yapamama		0.54	0.54	1.62					
	Ekonomik yetersizlikten dolayı mesleki yayınları takip edememek		0.54	0.54	1.08				0.54	
	Ekonomik sorun yoktur		1.08	0.54	1.08					
5	Emekli ikramiyesinin yetersiz olması	0.54	0.54	0.54	0.54					2.16
	Bakıcı ve kreş ücretlerinin yüksek olması		1.08	0.54	0.54					
6	Sadece öğretmenlere yönelik ekonomik iyileştirmenin yapılmaması		0.54	0.54	0.54					1.62
	Kredi kartı, araba, ev ödemeleri/ borçları		0.54	0.54	0.54					
7	Yollukların yetersiz olması		0.54	0.54						1.08
8	Öğretmen çocuklarından devlet yurtlarında para alınması		0.54							0.54
	Performansa dayalı ödeme sisteminin olmaması				0.54					
	Ulaşım ücretinin verilmemesi				0.54					

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlara katılma konusunda likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre ekonomik sorunların ilk üçü sırasıyla “Çocuk yardımı tutarının yetersiz olması”, “Yıpranma (özel hizmet) tazminatının verilmemesi” ve “Kira yardımı tutarının yetersiz olması” dır. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlara katılma konusunda açık uçlu yazılı anketteki görüşlerin yüzdeliğine göre ekonomik sorunların ilk üçü sırasıyla “Maaşın yetersiz olması”, “Ek ders ücretinin yetersiz olması” ve “Kiraların yüksek olması, üniversitede çocuk okutmakta zorlanılması” dır

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlarla karşılaşma konusunda likert tipi anketteki görüşleri “her zaman” şeklindedir. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlarla karşılaşma konusunda likert tipi anketteki görüşleri % 63.6’sı “her zaman”, %21.7’si “çoğunlukla”, % 11.3’ü “ara sıra”, % 3.4’ü “hiçbir zaman” şeklindedir.

Tablo 5

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlarla karşılaşma konusunda likert tipi anketteki görüşlerine ilişkin puanlarının frekans değerleri

Ekonomik sorunlarla karşılaşma	Frekans	%	Düzye
3.26 – 4.00	574	63.6	Her zaman
2.51 – 3.25	196	21.7	Çoğunlukla
1.76 – 2.50	102	11.3	Ara sıra
1.00 – 1.75	31	3.4	Hiçbir zaman
TOPLAM	903	100	

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlarla karşılaşma konusunda likert tipi anketteki görüşleri Tablo 6’da, “açık uçlu yazılı anket” teki görüşleri Tablo 7 ‘de verilmiştir.

Tablo 6

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlarla karşılaşma konusunda likert tipi anketteki görüşleri

Sıra no	Soru no	Anket Sorusu	Ortalama	Anlamı
1	3	Ek ders ücretlerinin yetersiz olması	3.53	Her zaman
2	10	Maaşın yetersiz olması	3.50	
3	11	Kira yardımı tutarının yetersiz olması	3.49	
4	12	Çocuk yardımı tutarının yetersiz olması	3.48	
5	5	Öğretmenlere yapılan ekonomik iyileştirmelerin yetersiz olması	3.47	
6	1	Öğretmenlik mesleğinin ekonomik olarak doyum sağlayacak olanaklar sunmaması	3.46	
7	6	Almış olduğum eğitimin karşılığında elde ettiğim kazancın tatmin edici olmaması	3.45	
8	21	Yıpranma (özel hizmet) tazminatının verilmemesi	3.44	
9	2	Harcadığım performansla aldığım ücret arasında bir orantısızlığın olması	3.43	
10	14	Doğum yardımı tutarının yetersiz olması	3.42	
11	20	İkramiye verilmemesi	3.41	
12	13	Aile yardımı tutarının yetersiz olması	3.40	
13	4	Her ay düzenli olarak tasarruf yapılamaması	3.38	
14	16	Yollukların yetersiz olması	3.34	
15	15	Ölüm yardımı tutarının yetersiz olması	3.32	
16	8	Her öğretim yılı başında ödenen eğitim-öğretime hazırlık ödeneğinin yetersiz olması	3.31	
17	22	Ulaşım ücreti yardımı yapılmaması	3.30	
18	17	Yevmiyelerin yetersiz olması	3.29	
19	19	Evlilik yardımı tutarının yetersiz olması	3.26	
20	18	Okul tarafından açılan kurslarda öğretmenlere verilen ücretin yetersiz	3.23	Çoğunlukla

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

21	9	olması	
22	7	Dini bayramlar için ayrı bir ödemenin yapılmaması	2.89
		İkinci bir işte çalışılıyor olması	2.69

Tablo 7

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlarla karşılaşma konusunda açık uçlu yazılı anketteki görüşleri

Sıra no	Ekonomik sorunlar	Devlet anasınıfı öğretmeni	Devlet ilköğretim okulu sınıf öğretmeni	Devlet ilköğretim okulu branş öğretmeni	Devlet ortaöğretim okulu branş öğretmeni	Özel anasınıfı öğretmeni	Özel ilköğretim okulu sınıf öğretmeni	Özel ilköğretim okulu branş öğretmeni	Özel ortaöğretim okulu branş öğretmeni	TOPLAM
		%	%	%	%	%	%	%	%	%
1	Kira, faturalar, kredi kartı gibi zorunlu harcamalara maaşın yetmemesi	1.77	11.8	9.44	11.21	0.59	2.36	1.77	2.36	41.3
2	Ek ders ücretinin yetersiz olması	1.18	4.13	4.72	11.0	0.59	2.36	1.77	2.36	23.6
3	Üniversitede çocuk okutmakta zorlanılması		0.59	0.59	0.59		1.18	0.59	1.18	4.72
4	Ekonomik yetersizlikten kültürel etkinlikleri yapamama		0.59	0.59	2.36			0.59		4.13
5	Ücret yetersizliğinde dolayı kılık kıyafet ve mesleki yönden kendini yenileyememe		1.18	1.18	1.18					3.54
6	Kiraların yüksek olması		1.18	0.59	0.59			0.59	0.59	
	Çocuk yardımı parasının yetersiz olması		0.59	0.59	1.18		0.59			2.95
	Ekonomik yetersizlikten dolayı mesleki yayınları takip edememek		0.59	0.59	1.18				0.59	
7	Kredi kartı, araba, ev ödemeleri/ borçları		0.59	0.59	1.18					2.36
8	Yaz tatili yapamama		0.59	0.59	0.59					1.77
	Bakıcı ve kreş ücretlerinin yüksek olması		0.59	0.59	0.59					
	Sadece öğretmenlere yönelik ekonomik iyileştirmenin yapılmaması		0.59	0.59	0.59					
	Ekonomik sorun yoktur		0.59	0.59	0.59					
9	Çocuğum için yatırım yapamamak			0.59	0.59					1.18
10	Performansa dayalı ödeme sisteminin olmaması				0.59					0.59
	Ulaşım ücretinin verilmemesi				0.59					

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlarla karşılaşma konusunda likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre en çok karşılaşılan ekonomik sorunların ilk üçü sırasıyla “Ek ders ücretlerinin yetersiz olması”, “Maaşın yetersiz olması” ve “Kira yardımı tutarının yetersiz olması”dır. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlarla karşılaşma konusunda açık uçlu yazılı anketteki görüşlerin yüzdeliğine göre en çok karşılaşılan ekonomik sorunların ilk üçü sırasıyla “Kira, faturalar, kredi kartı gibi zorunlu harcamalara maaşın yetmemesi”, “Ek ders ücretinin yetersiz olması” ve “Üniversitede çocuk okutmakta zorlanılması”dır.

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda likert tipi anketteki görüşleri “çok” şeklindedir. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda likert tipi anketteki görüşleri % 62.6’sı “çok”, %21.0’i “az”, % 16.4’ü “hiç” şeklindedir.

Tablo 8

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda likert tipi anketteki görüşlerine ilişkin puanlarının frekans değerleri

Ekonomik sorunların performanslarına etkisi	Frekans	%	Düzye
2.34 – 3.00	565	62.6	Çok
1.67 – 2.33	190	21.0	Az
1.00 – 1.66	148	16.4	Hiç
TOPLAM	903	100	

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda likert tipi anketteki görüşleri Tablo 9’da, “açık uçlu yazılı anket” teki görüşleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 9

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda likert tipi anketteki görüşleri

Sıra no	Soru no	Anket Sorusu	Ortalama	Anlamı
1	1	Öğretmenlik mesleğinin ekonomik olarak doyum sağlayacak olanaklar sunmaması	2.57	Çok
2	3	Ek ders ücretlerinin yetersiz olması	2.54	
3	2	Harcadığım performansla aldığım ücret arasında bir orantısızlığın olması	2.52	
4	10	Maaşın yetersiz olması	2.51	
5	5	Öğretmenlere yapılan ekonomik iyileştirmelerin yetersiz olması	2.50	
6	11	Kira yardımı tutarının yetersiz olması	2.49	
7	6	Almış olduğum eğitimin karşılığında elde ettiğim kazancın tatmin edici olmaması	2.48	
8	21	Yıpranma (özel hizmet) tazminatının verilmemesi	2.47	
9	12	Çocuk yardımı tutarının yetersiz olması	2.46	
10	4	Her ay düzenli olarak tasarruf yapılamaması	2.44	
11	13	Aile yardımı tutarının yetersiz olması	2.43	
12	14	Doğum yardımı tutarının yetersiz olması	2.42	
13	20	İkramiye verilmemesi	2.41	
14	15	Ölüm yardımı tutarının yetersiz olması	2.40	
15	17	Yevmiyelerin yetersiz olması	2.39	
16	16	Yollukların yetersiz olması	2.38	
17	22	Ulaşım ücreti yardımı yapılmaması	2.37	
18	8	Her öğretim yılı başında ödenen eğitim-öğretime hazırlık ödeneğinin yetersiz olması	2.35	
19	18	Okul tarafından açılan kurslarda öğretmenlere verilen ücretin yetersiz olması	2.34	
20	19	Evlilik yardımı tutarının yetersiz olması	2.33	Az

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

21	9	Dini bayramlar için ayrı bir ödemenin yapılmaması	2.14
22	7	İkinci bir işte çalışılıyor olması	2.08

Tablo 10

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda açık uçlu yazılı anketteki görüşleri

Sıra no	Ekonomik sorunlar	Devlet anasınıfı öğretmeni	Devlet ilköğretim okulu sınıf öğretmeni	Devlet ilköğretim okulu branş öğretmeni	Devlet ortaöğretim okulu branş öğretmeni	Özel anasınıfı öğretmeni	Özel ilköğretim okulu sınıf öğretmeni	Özel ilköğretim okulu branş öğretmeni	Özel ortaöğretim okulu branş öğretmeni	TOPLAM
		%	%	%	%	%	%	%	%	%
1	Gelirin giderleri karşılamaması	2.4	12.8	12.0	13.6	0.80	2.4	2.4	3.2	49.6
2	Üniversitede çocuk okutmakta zorlanılması		0.80	0.80	1.6		0.80	1.6	1.6	7.2
	Ekonomik yetersizlikten kültürel etkinlikleri yapamama		2.4	0.80	2.4		0.80	0.80		
3	Ekonomik yetersizlikten dolayı mesleki yayınları takip edememek		0.80	0.80	2.4			0.80	0.80	5.6
4	Öğretmenlerin ek iş yapmak zorunda kalması		1.6	1.6	1.6					4.8
	Etkilemiyor		0.80	2.4	0.80		0.80			
5	Sürekli hesap yapmak		1.6	1.6	0.80					4.0
	Ekonomik yetersizliklerin oluşturduğu kaygılar, psikolojik sıkıntılar		0.80	0.80	2.4					
6	Yaz tatili yapamama		1.6	0.80	0.80					3.2
	Sadece öğretmenlere yönelik ekonomik iyileştirmenin yapılmaması		0.80	0.80	1.6					
	Kredi kartı, araba, ev ödemeleri/ borçları		0.80	0.80	1.6					
7	Çocuğum için yatırım yapamamak		0.80	0.80	0.80					2.4

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre en çok performansı etkileyen ekonomik sorunların ilk üçü sırasıyla “Öğretmenlik mesleğinin ekonomik olarak doyum sağlayacak olanaklar sunmaması”, “Ek ders ücretlerinin yetersiz olması” ve “Harcadığım performansla aldığım ücret arasında bir orantısızlığın olması”dır. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda açık uçlu yazılı anketteki görüşlerin yüzdeliğine göre en çok performansı etkileyen ekonomik sorunların ilk üçü sırasıyla “Gelirin giderleri karşılamaması”, “Üniversitede çocuk okutmakta zorlanılması, ekonomik yetersizlikten kültürel etkinlikleri yapamama” ve “Ekonomik yetersizlikten dolayı mesleki yayınları takip edememek”tir.

4. Tartışma

Araştırmanın bulgularına göre tartışma noktaları şunlar olabilir.

4.1. Öğretmenlik mesleğinin ekonomik cazipliği

Bir mesleğin seçilmesinde, o mesleğin ekonomik açıdan sağladığı olanaklar seçen kişiler açısından oldukça önemli bir etkidir. Öğretmenlerin aldığı ortalama maaşlar dört kişilik bir ailenin gıda kira, ulaşım, yakacak, elektrik, su, haberleşme, giyim, eğitim, sağlık, iletişim, kültür gibi temel ihtiyaçlarını karşılaması için yapması gereken ortalama harcama miktarının % 43'ünü karşılamaktadır (Tunçkaşık, 2007; Eğitim-Sen, 2007; Eğitim –Bir Sen, 2008). Araştırmanın bulgularına göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre “*Öğretmenlik mesleğinin ekonomik olarak doyum sağlayacak olanaklar sunmaması*” sorunu ekonomik sorunlara katılmada dokuzuncu, ekonomik sorunlarla karşılaşmada altıncı, ekonomik sorunların performansını etkilemesinde birinci sıradadır. Öğretmenlik mesleği ekonomik olanaklar açısından daha cazip hale getirilmelidir.

4.2. Performans – ücret dengesi

Bir meslekte çalışanların performanslarına paralel olarak ücret aldıklarını algılamaları, düşünmeleri iş doyumunu, mesleğe bağlılık ve kendini mesleğe adanma açısından oldukça önemlidir. Türkiye ile Avrupa ülkelerinde görev yapan öğretmenleri saat başı aldıkları ücret bazında karşılaştığımızda, aradaki fark daha net görülmektedir. Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD)'nin verilerine göre İspanya'da ilköğretimde mesleğe yeni başlamış bir öğretmenin saat ücreti 22, Portekiz'de 13, Yunanistan'da 15 dolar iken, 2007 yılı Türkiye'sinde göreve yeni başlayan bir öğretmenin saat ücreti sadece 10 dolardır. İlköğretimde en üst kademedeki bir öğretmene İspanya'da saat başına 33, Portekiz'de 33, Yunanistan'da 21, Türkiye'de ise sadece 12 dolar almaktadır. Benzeri bir dengesizliği ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin durumları karşılaştırıldığında da görmek mümkündür. Buna göre; devlet liselerinde göreve yeni başlamış bir öğretmenin İspanya'da bir saatlik hizmetinin karşılığında eline geçen para 26, Portekiz'de 13, Yunanistan'da 15 dolar iken, bu ücret Türkiye'de yine sadece 10 dolar'dır. Aynı alanda ileri kademedeki bir öğretmen ise; İspanya'da hizmeti karşılığında saatte 37, Portekiz'de 33, Yunanistan'da 21, Türkiye'de ise saatte yalnızca 12 dolar kazanmaktadır (Tunçkaşık, 2007; Eğitim-Sen, 2007; Eğitim-Sen,

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

2009). Araştırmanın bulgularına göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre “*Harcadığım performansla aldığım ücret arasında bir orantısızlığın olması*” sorunu ekonomik sorunlara katılmada onbirinci, ekonomik sorunlarla karşılaşmada dokuzuncu, ekonomik sorunların performansını etkilemesinde üçüncü sıradadır. Açık uçlu yazılı anketteki görüşlerin yüzdeliğine göre ise ekonomik sorunlara katılmada sekizinci, ekonomik sorunlarla karşılaşmada onuncu sıradadır. MEB öğretmen performansını daha iyi ücretlendirmeye artırmalıdır.

4.3. Hizmet öncesi lisans eğitimi ve isteğe bağlı lisansüstü eğitim - ücret dengesi

Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında hizmet veren öğretmenler en az 4 yıllık hizmet öncesi lisans eğitimi almaktadır. Ayrıca öğretmenlerden bazıları hizmet öncesi lisans eğitiminin yanı sıra lisansüstü “yüksek lisans” ve “doktora” eğitimi almaktadır. “Yüksek lisans” yapan öğretmenler “uzman öğretmenlik” “doktora” yapanlar “başöğretmenlik” sınavından muaf tutulmaktadır. Uzmanlığa yükselen öğretmenler gelirinin eğitim-öğretim tazminatı tutarının yüzde 20'si, başöğretmenler de yüzde 40'ı oranında fazla ücret almaktadır. Araştırmanın bulgularına göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre “*Almış olduğum eğitimin karşılığında elde ettiğim kazancın tatmin edici olmaması*” sorunu ekonomik sorunlara katılmada onikinci, ekonomik sorunlarla karşılaşmada ve ekonomik sorunların performansını etkilemesinde yedinci sıradadır. MEB öğretmenlerin özellikle isteğe bağlı olarak aldıkları lisansüstü eğitimi (yüksek lisans ve doktora) motive edici bir şekilde ekonomik olarak ödüllendirmelidir.

4.4. Maaş

Öğretmen maaşı öğretmenin yaşam standartlarını belirlemesinden dolayı oldukça önemlidir. Türkiye’de öğretmen maaşları Macaristan’daki gibi Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD) ortalamasının altındadır (Tunçkaşık, 2007; Eğitim-Sen, 2007) Araştırmanın bulgularına göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre “*Maaşın yetersiz olması*” sorunu ekonomik sorunlara katılmada beşinci, ekonomik sorunlarla karşılaşmada ikinci, ekonomik sorunların performansını etkilemesinde dördüncü sıradadır. Açık uçlu yazılı anketteki görüşlerin yüzdeliğine göre ise ekonomik sorunlara katılmada, ekonomik sorunlarla karşılaşmada ve ekonomik sorunların

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

performansını etkilemesinde birinci sıradadır. MEB Türkiye'deki öğretmen maaşlarının Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilâtı (OECD) ortalamasını yakalaması konusunda Genel Bütçeden daha fazla pay alınması için daha etkili çaba harcamalıdır.

4.5. Ek ders ücreti

Öğretmenler maaşları karşılığı okutmak zorunda oldukları haftalık ders saatinden fazla okuttukları dersler için ek ders ücreti almaktadır. Ek ders ücreti yarıyıl ve yaz tatili dışında eğitim-öğretim yılı içerisinde yaklaşık 10 ay alınmaktadır. Ek ders ücreti maaşa ilave olarak alınan önemli bir ekonomik gelirdir. Araştırmanın bulgularına göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre “*Ek ders ücretlerinin yetersiz olması*” sorunu ekonomik sorunlara katılmada yedinci, ekonomik sorunlarla karşılaşmada birinci, ekonomik sorunların performansını etkilemesinde ikinci sıradadır. Açık uçlu yazılı anketteki görüşlerin yüzdeliğine göre ise ekonomik sorunlara katılmada ve ekonomik sorunlarla karşılaşmada ikinci sıradadır. Öğretmenlere verilen ek ders ücretleri ekonomik açıdan daha güdüleyici seviyelere getirilmelidir.

4.6. Çocuk yardımı

Diğer kamu hizmetinde çalışanlar gibi öğretmenler de 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre “çocuk yardımı” parası almaktadır. Bir (1) çocuk için verilen vergiden muaf çocuk yardımı parası 01.01.2008-30.06.2008 döneminde 12.37 YTL; 01.07.2008-31.12.2008 döneminde 12.86 YTL; 01.01.2009-30.06.2009 döneminde 13.38 TL dir. Araştırmanın bulgularına göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre “*Çocuk yardımı tutarının yetersiz olması*” sorunu ekonomik sorunlara katılmada birinci, ekonomik sorunlarla karşılaşmada dördüncü, ekonomik sorunların performansını etkilemesinde dokuzuncu sıradadır. Açık uçlu yazılı anketteki görüşlerin yüzdeliğine göre ise ekonomik sorunlara katılmada dördüncü, ekonomik sorunlarla karşılaşmada altıncı sıradadır. MEB öğretmenlere verilen çocuk yardımı parasını günün koşullarına uygun hale getirmeye öncelik vermelidir.

4.7. Ekonomik iyileştirmeler

Son yıllarda yapılan sınırlı iyileştirmeler Türkiye'nin öğretmen maaşları bağlamında Avrupa ülkelerinin gerisindeki yerini değiştirmeye yetmemiştir. Öğretmenlerin hizmet

sunduğu okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde okullarında ellerine geçen maaş Batı ülkelerinin altında seyretmeye devam etmektedir (Tunçkaşık, 2007; Eğitim-Sen, 2007). Araştırmanın bulgularına göre ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre “Öğretmenlere yapılan ekonomik iyileştirmelerin yetersiz olması” sorunu ekonomik sorunlara katılmada altıncı, ekonomik sorunlarla karşılaşmada ve ekonomik sorunların performansını etkilemesinde beşinci sıradadır. Açık uçlu yazılı anketteki görüşlerin yüzdeliğine göre ise ekonomik sorunlara katılmada altıncı, ekonomik sorunlarla karşılaşmada sekizinci, ekonomik sorunların performansını etkilemesinde altıncı sıradadır. MEB sadece öğretmenlere yönelik ekonomik iyileştirmelerin yapılmasını önceliklerinin arasına almalı ve en kısa zamanda gerçekleştirebilmelidir.

5. Sonuç

İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin ekonomik sorunlardan dolayı performansında yaşadığı olumsuzluklar hem eğitim-öğretimin amaçlarının gerçekleşme derecesine hem de işten aldığı doyuma yansımaktadır. Araştırmanın bulgularına göre İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin likert tipi anketteki görüşleri ekonomik sorunlara katılmada “tamamen katılıyorum”, ekonomik sorunlarla karşılaşmada “her zaman”, ekonomik sorunların performanslarına etkisinde “çok” şeklindedir. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin likert tipi anketteki görüşlerinin aritmetik ortalamasına göre ekonomik sorunlara katılmada en önemli sorun “Çocuk yardımı tutarının yetersiz olması”, ekonomik sorunlarla karşılaşmada en önemli sorun “Ek ders ücretlerinin yetersiz olması” ve ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda en önemli sorun “Öğretmenlik mesleğinin ekonomik olarak doyum sağlayacak olanaklar sunmaması” dır. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin açık uçlu yazılı anketteki görüşlerine göre ekonomik sorunlara katılmada en önemli sorun “Maaşın yetersiz olması”, ekonomik sorunlarla karşılaşmada en önemli sorun “Kira, faturalar, kredi kartı gibi zorunlu harcamalara maaşın yetmemesi” ve ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusunda en önemli sorun “Gelirin giderleri karşılamaması” dır. MEB, eğitim sendikaları ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşı karşıya bulunduğu ekonomik sorunların çözümü için tatmin edici çözümler üzerinde çalışmalı ve uygulamaya konulmasını sağlamalıdır.

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 7:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Kaynaklar

- Arslanoğlu, İ. (1992). Öğretmenin sosyal statüsü ve ekonomik durumu, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (4), 21-33.
- Becker, G. S. (1993). *Human capital (a theoretical and empirical analysis, with special reference to education)*, (Third edition), The University of Chicago Press, Chicago.
- Checchi, D. (2008). *The economics of education*, Cambridge University Press, New York.
- Eğitim-Bir Sen (2004). *Öğretmen sorunları Araştırması*, Ankara.
- _____ (2008). *Öğretmenlerin meslek memnuniyeti araştırması*, Ankara.
- Eğitim-Sen (2007). Nitelikli eğitim nitelikli öğretmenle mümkündür, İstanbul.
- _____ (2008). 2008-2009 Öğretim yılı başında eğitimin durumu, İstanbul.
- _____ (2009). OECD 2009 Bir bakışta eğitim raporu ışığında eğitimin durumu raporu, İstanbul.
- Güven, C. (2007). Okul öncesinden ortaöğretime öğretmen sorunları, Ekonomik, Akademik ve Sosyal Sorunlar, Öğretmen Eğitimi Sempozyumu, 1-3 Şubat 2007 Antalya.
- Güven, İ. (2003). 1940'dan Günümüze öğretmenlerin ekonomik sorunlarının tarihsel analizi, *Milli Eğitim Dergisi*, 160, İnternette 13.01.2009 da <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/guven.htm> den indirildi.
- MEB (2008). *Ekonomik İş Birliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD): Eğitim faaliyetleri ve katıldığımız çalışmalar*, Ankara: Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.
- OECD web sitesi, İnternette 29.10.2009 da http://www.oecd.org/home/0,2987,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html erişildi.
- Özdemir, S. (1986). Kamu ödeme sistemi içinde öğretmen ücretlerinin yeri ve sağladığı doyum, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sağlam, M. & Sağlam, A (2005). Öğretmenlik mesleğinin maddi yönüne ilişkin bir değerlendirme, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 317-328.
- Seferoğlu, S. S. (2001). "Sınıf öğretmenlerinin kendi mesleki gelişimleriyle ilgili görüşleri, beklentileri ve önerileri", *Milli Eğitim Dergisi*, 149, 12-18.
- Sönmez, V. (1989). Türkiye'de öğretmenin ekonomik durumu, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 77-84
- Tunçkaşık, H. (2007). *Türkiye'de ve çeşitli ülkelerde öğretmen maaşları*, Ankara: TBMM Araştırma Merkezi
- Yıldırım, K., & Taştan, F. (2008). *Bir bakışta eğitim (EAG): 2008 Eğitim göstergeleri kitabı (seçilmiş Türkiye verileri ve yorumları)*, Ankara: MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.
- NTV-MSNBC, Öğretmenin sorunu yine geçim sıkıntısı, İnternette 13.01.2009 da <http://www.ntvmsnbc.com/news/289937.asp> den indirildi.
- 23.07.1965 tarih ve 12056 sayılı Resmi gazetede yayınlanan Devlet Memurları Kanunu.